

1.1 Doktrina ravnanja z odpadki

Navodila za ravnanje z odpadki so del programa preprečevanja in obvladovanja okužb, povezanih z zdravstvom, ter morajo biti dostopna vsem zaposlenim v službi zdravstvene nege in oskrbe.

Z navodili in ustreznim ravnanjem se:

- zagotovi pravilno zbiranje in odvoz odpadkov, ki nastajajo pri opravljanju zdravstvene dejavnosti v SVZ;
- prepreči tveganje za okužbe in poškodbe zaposlenih, uporabnikov in obiskovalcev;
- preprečijo poškodbe oseb, ki prihajajo v stik z odpadki;
- preprečijo možni škodljivi vplivi odpadkov iz zavoda v okolje.

POMEMBNO: Vsak SVZ sam pripravi navodilo o ravnanju z odpadki, opredeli odgovorne osebe (ime in priimek ter delovno mesto), odpadke in ravnanje z njimi.¹

V zdravstveno dejavnost sodijo dejavnosti, kot so nega, rehabilitacija, fizioterapija, delovna terapija, zato odpadki, ki nastanejo pri teh dejavnostih, sodijo med odpadke iz zdravstva. Ne zdravstveni (komunalni) odpadki so le plenice, vložki in nepremočljive podloge zdravih, inkontinentnih oseb (dopis Ministrstva za okolje, podnebje in energijo - MOPE).

POMEMBNO: O odpadkih iz zdravstva (klasifikacijska številka 18 01 03* - infektivni odpadki, 18 01 04 – neinfektivni odpadki iz zdravstva ter 18 01 06*- ostanki kemikalij / razkužil, če nastanejo) se mora v SVZ voditi dokumentacija (evidenca), ki je pri odgovorni osebi in obsega:

- načrt gospodarjenja z odpadki;
- pogodbe z zbiralci odpadkov 18 01 03*, 18 01 04 ter 18 01 06*;
- evidenčne liste o oddaji odpadka 18 01 03*, 18 01 04 ter 18 01 06*.

SVZ se lahko odloči in uredi, da evidenčne liste o prevzemu odpadkov izpolnjuje, elektronsko podpisuje in posreduje v informacijski sistem odpadki pogodbeni zbiralec odpadkov (v ta namen z njim SVZ sklene pooblastilo).

V obliki zbirke veljavnih evidenčnih listov SVZ vodi evidenco o nastajanju odpadkov iz zdravstva in jih hrani za obdobje 3 let.

SVZ mora osebi, pristojni za nadzor, omogočiti vpogled v evidenco o nastajanju odpadkov iz zdravstva.

SVZ odpadke iz zdravstva 18 01 03*, 18 01 04 ter 18 01 06* do odvoza shranjuje oziroma začasno skladišči v zbiralnici odpadkov, ki je namenjena samo odpadkom iz zdravstva. Med skladiščenjem ti odpadki ne smejo onesnaževati okolja ter ogrožati zdravja ljudi. Zbiralnica mora biti urejena na takem mestu, da je zbiralcu omogočen dostop do zbiralnice z vozilom.

¹ Uredba o ravnanju z odpadki, ki nastajajo pri opravljanju zdravstvene in veterinarske dejavnosti ter z njima povezanih raziskavah (Uradni list RS, št. 89/08 in 44/22-ZVO-2).
M. Novak, V. Tomič - Posodobitev Strokovnih priporočil za izvajanje preprečevanja in obvladovanja okužb povezanih z zdravstvom v socialnovarstvenih zavodih, maj 2024

Odpadki iz zdravstva se ne smejo prepuščati kot mešani komunalni odpadki, prav tako se ne smejo mešati z njimi, niti med seboj (če gre za različne odpadke iz zdravstva).

Opredelitev odpadkov v nadaljevanju je pomoč in podlaga za izdelavo omenjenega navodila.

1.1.1 Vrste odpadkov iz zdravstva, zbiranje, način ločevanja in začasno skladiščenje

Opadke je treba zbirati in ločevati na mestu nastanka.

Zbiralniki in vreče se dnevno transportirajo na zbirno mesto – zbiralnico odpadkov iz zdravstva (zaklenjen in v skladu z Uredbo označen prostor/kontejner) (frekvenco za posamezno vrsto odpadka določi in navede SVZ). Za transport se uporabljajo transportni vozički, ki so iz materiala, ki omogoča mokro čiščenje in razkuževanje in so namenjeni samo prevozu odpadkov iz zdravstva . SVZ določi odgovorne zaposlene za izvedbo transporta do zbirnega mesta – zbiralnice odpadkov.

Zbiralnica odpadkov iz zdravstva je pokrit, varovan in nepooblaščenim osebam nedostopen prostor na območju opravljanja zdravstvene dejavnosti, v katerem povzročitelj začasno skladišči odpadke iz zdravstva, ločeno po vrstah odpadkov tako, da jih zbiralec nemoteno prevzema. Če pri opravljanju zdravstvene dejavnosti nastajajo manjše količine odpadkov iz zdravstva, je zbiralnica lahko tudi del ograjenega prostora, nedostopnega nepooblaščenim osebam, ali omara oziroma skrinja, tudi pokrit kontejner, ki so primerni za začasno skladiščenje teh odpadkov in se dajo zakleniti. Zbiralnica mora biti označena z dobro vidnim napisom o namenu prostora in prepovedi vstopa nepooblaščenim osebam ter opozorilom na možnost ogrožanja zdravja ljudi. Kadar zbiralnica ne obratuje, mora biti zaklenjena in varovana. Tla, stene in strop zbiralnice morajo biti iz materiala, ki se lahko mokro čisti in razkužuje.

Klasifikacijska številka 18 01 03*:

Naziv odpadka: Odpadki, ki z vidika preventive pred infekcijo zahtevajo posebno ravnanje pri zbiranju in odstranjevanju (»infektivni odpadki«), npr.:

- krvav in gnojen obvezilni material s krvjo ali gnojem (ob prevezi se odloži v malo vrečko in nato v zbiralnik s pokrovom);
- materiali in predmeti za enkratno uporabo, ki so prišli v stik s kužnimi izločki uporabnikov, pri katerih so potrebni izolacijski postopki (npr. rokavice, maske, predpasniki – odložijo se na mestu nastanka v plastične zbiralnike za enkratno uporabo z neprodušnim zapiranjem);
- ostri predmeti: npr. skalpeli, injekcijske igle, lancete, igle za odvzem krvi ... (odložijo se na mestu nastanka v rumeni zbiralnik za ostre predmete s pokrovom in odprtino);
- med odpadke skupine 18 01 03* se zaradi previdnostnega načela odlagajo tudi mikrobiološko nekontaminirani ostri predmeti (18 01 01) z namenom, da se izogne strokovnim napakam (odložijo se na mestu nastanka v rumeni zbiralnik za ostre predmete s pokrovom in odprtino).

OPOMBA: SVZ v navodila navede svoj seznam odpadkov, ki sodijo med 18 01 03*.

M. Novak, V. Tomič - Posodobitev Strokovnih priporočil za izvajanje preprečevanja in obvladovanja okužb povezanih z zdravstvom v socialnovarstvenih zavodih, maj 2024

Injekcijske igle se po uporabi ne snemajo ročno, postopek ločevanja igle od brizge se izvede s pomočjo namenskih zarez na pokrovu zbiralnika za ostre predmete. Prav tako se na igle ne natika pokrovček. Igla z nastavkom se v zbiralnik odstrani skupaj z nastavkom.

Zbiralniki za infektivne odpadke 18 01 03* (tako za ostre infektivne predmete (igle in rezila), kot za ostale infektivne odpadke) se polnijo le do treh četrtin. Zbiralniki morajo biti ustrezno označeni (ustanova, mesto nastanka, datum nastanka in vrsta odpadka) in zaprti v času, ko se ne uporabljajo.

Odvoz vrši pooblaščen zbiralec (dovoljenje Ministrstva za okolje, podnebje in energijo za zbiranje odpadka 18 01 03*).

Klasifikacijska številka 18 01 04:

Naziv odpadka: Odpadki, ki z vidika preventive pred infekcijo ne zahtevajo posebnega ravnanja (neinfektivni »zdravstveni odpadki«), npr.:

- infuzijski in transfuzijski sistemi brez igel,
- brizgalke brez igel,
- žilni in nežilni katetri,
- črevesne razbremenilne in prehranjevalne cevke,
- cevke za aspiracijo,
- rokavice, kirurške maske,
- izpraznjene urinske vrečke,
- tamponi, zloženci.

Vezano na dopis Ministrstva za okolje, podnebje in energijo (številka dokumenta 35405-81/2023-2570-4 z dne 31.5.2023), se v SVZ inkontinenčne predloge, vložke in plenice zdravih oseb (razen, ko nastanejo kot odpadki, ki z vidika preventive pred infekcijo zahteva posebno ravnanje pri zbiranju in odstranitvi – v tem primeru gre za odpadki 18 01 03*) odlaga med komunalne odpadke.

OPOMBA: SVZ v navodila navede svoj seznam odpadkov, ki sodijo med 18 01 04.

Odpadki se odlagajo v plastične vreče (barvo določi SVZ sam) na mestu nastanka ob postelji uporabnika. Vreče se polnijo do treh četrtin. Vrečke morajo biti ustrezno označene (ustanova, mesto nastanka, datum nastanka in vrsta odpadka).

Odvoz vrši pooblaščen zbiralec (dovoljenje Ministrstva za okolje, podnebje in energijo za zbiranje odpadka 18 01 04).

Klasifikacijska številka 18 01 06*:

Naziv odpadka: Kemikalije, ki so sestavljene iz nevarnih snovi ali jih vsebujejo, npr.:

- razkužila v originalni embalaži s pretečenim rokom uporabe.

OPOMBA: SVZ v navodila navede svoj seznam odpadkov, ki sodijo med 18 01 06*.

Odpadki se odlagajo v plastične posode za enkratno uporabo (neprodušno zapiranje). Zbiralniki morajo biti ustrezno označeni (ustanova, mesto nastanka, datum nastanka in vrsta odpadka) in zaprti v času, ko se ne uporabljajo.

Odvoz vrši pooblaščen zbiralec (dovoljenje Ministrstva za okolje, podnebje in energijo za zbiranje odpadka 18 01 06*).

Klasifikacijska številka 18 01 09:

Ravnanje z odpadkom ureja Uredba o ravnanju z odpadnimi zdravili², nadzor pa izvaja Inšpektorat Republike Slovenije za okolje in energijo.

Naziv odpadka: Zdravila, ki niso zajeta v 18 01 08 (brez citotoksičnih in citostatičnih zdravil):

- neuporabna zdravila in ostanki zdravil, vključno z njihovo stično ovojnino in embalažo, ki ovija stično ovojnino neuporabnega zdravila ali ostanke zdravil (tudi ampule z ostanki zdravil).

Ostanki zdravil so zdravila, ki so končnemu uporabniku ostala po uporabi zdravil in jih končni uporabnik ali njihov imetnik zavrže, namerava zavreči ali mora zavreči. Neuporabna zdravila so neuporabljen zdravila, embalirana za končno uporabo, ki so bila dana v promet, vendar jih je treba zavreči zaradi preteka roka uporabnosti ali drugih razlogov.

Vsa navedena zdravila SVZ preda pogodbenemu dobavitelju galenskih izdelkov oziroma pooblaščen pravnici osebi.

Prazne ampule zdravil sodijo med odpadno embalažo in se odlagajo posebej, ločeno od ostale steklene embalaže, pod klasifikacijsko številko 15 01 10* (nevarna embalaža).

1.1.2 Izobraževanje o ravnanju z odpadki

Ravnanje z odpadki v SVZ mora biti vključeno v izobraževanje s področja preprečevanja in obvladovanja OPZ. V izobraževanje morajo biti vključeni izvajalci zdravstvene nege in oskrbe ter ostali zaposleni. Prav tako se sproti in prek obvestil dajejo navodila svojcem, kako ravnati ob obiskih pri uporabnikih, kjer obstaja možnost prenosa okužbe.

Vsebine izobraževanja zajemajo področje obvladovanja OPZ in so prilagojene posameznim delokrogom. Izvajanje mora potekati periodično (letni plan izobraževanja) oziroma ob reševanju nastalega problema.

1.1.3 Nadzor nad ravnanjem z odpadki

Odgovorna oseba za ravnanje z odpadki v SVZ, navedena v navodilu, je zadolžena za: nadzor nad zbiranjem odpadkov iz zdravstva, nadzor nad začasnim skladiščenjem odpadkov iz zdravstva, za oddajo naročila za prevzem odpadkov, za vodenje evidence in izdelavo poročil (za SVZ in 1x letno (do 31. 3. za preteklo leto) za Agencijo RS za okolje) o količini odpadkov, oddanih zbiralcu.

² Uredba o ravnanju z odpadnimi zdravili (Uradni list RS, št. 105/08, 84/18 - ZIURKOE in 44/22-ZVO-2).

M. Novak, V. Tomič - Posodobitev Strokovnih priporočil za izvajanje preprečevanja in obvladovanja okužb povezanih z zdravstvom v socialnovarstvenih zavodih, maj 2024

S strani inšpekcijskih služb opravljajo nadzor nad ravnanjem z odpadki inšpektorji, pristojni za okolje in energijo in zdravstveni inšpektorji.